

Dečak od stakla

DONATO KARIZI

Prevela Kristina Lozo

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2015.

*„Jer on zapovjedi duhu nečistome da iziđe iz čovjeka;
jer ga mučашe mnogo godina, i vezivahu ga verigama
i lancima čuvajući ga, i kidaše veze, i tjeraše ga demon
po pustinjama. A Isus ga zapita govoreći: Kako ti je ime?
A on reče: Legion; jer mnogi demoni bijahu ušli u njega.“*
Jevanđelje po Luki; 8, 29–30

*„Što su muve dečacima nestašnim, to bogovima
mi smo; ubijaju nas zabave radi.“*
Šekspir, Kralj Lir

PROLOG

DEČAK OD STAKLA

Rađamo se i umiremo zaboravljajući.

Isto se i njemu dogodilo. Rođen je drugi put, ali je najpre morao da umre. Cena toga bila je da je zaboravio ko je.

„Ja ne postojim“, ponavljao je, jer to je bila jedina istina koju je znao.

Metak koji ga je pogodio u slepoočnicu odneo je njegovu prošlost i sa njom i identitet. Ipak nije u potpunosti oštetiio pamćenje i centre za govor, pa je – začudo – govorio više jezika.

Taj jedinstveni talenat za jezike bio je jedina sigurnost.

Dok je u Pragu u bolničkom krevetu čekao da otkrije ko je, jedne noći se probudio i kraj uzglavlja ugledao čoveka blagog izgleda, crne kose očesljane na razdeljak i sa licem dečaćića. Nasmejao mu se, izgovorivši samo jednu rečenicu.

„Ja znam ko si.“

Te reči trebalo je da ga oslobode, a samo su bile uvod u novu misteriju, jer je, u tom trenutku, čovek obučen u crno stavio dve zapečaćene koverta pred njega.

U jednoj, objasnio mu je, bili su ček na dvadeset hiljada evra i pasoš sa lažnim imenom, kojem je nedostajala samo fotografija.

U drugoj je bila istina.

Dao mu je vremena koliko god je potrebno da odluči. Jer nije uvek dobro znati sve o sebi, a on je pritom dobio drugu priliku.

„Dobro razmisli“, savetovao mu je. „Koliko njih bi želelo da je na tvom mestu? Koliko njih bi želelo da dobije amneziju i da zauvek izbriše svaku grešku, ili neuspeh, ili bol prošlosti, kako bi počeli iz početka, gde god požele? Ako izabereš ovaj put, drugu kovertu baci bez otvaranja, poslušaj me.“

Da bi mu pomogao da odluči, otkrio mu je da ga napolju niko ne traži, niko ga ne čeka. Jer nije imao ni ljubav ni porodicu.

Potom je otišao i sa sobom odneo tajne.

A on je ostao da posmatra dve koverta ostatak noći i narednih dana. Nešto mu je govorilo da je taj čovek, uostalom, već znao šta će izabrati.

Donato Karizi

Problem je bio što on nije znao.

Pomisao da mu se sadržaj druge koverta neće svideti bila je skrivena u onom neobičnom predlogu. „Ne znam ko sam“, ponavljao je, ali ubrzo je shvatio da dobro poznaje jedan deo sebe: onaj koji ostatak života neće moći da provede sa tom sumnjom.

Stoga se, veće pre nego što su ga otpustili iz bolnice, otarasio koverta sa čekom i pasošem s lažnim identitetom – da se ne bi predomislio. Potom je otvorio kovertu koja će mu otkriti sve.

U njemu je bila vozna karta do Rima, nešto novca i adresa crkve.

Sveti Luj Francuski.

Trebao mu je ceo jedan dan da stigne na odredište. Seo je na jednu od klupa u dnu centralnog broda tog remek-dela – savršene sinteze renesanse i baroka – i tu je ostao satima. Turisti koji su ispunjavali to kultno mesto zaneseni umetnošću nisu marili za njegovo prisustvo. I on je bio začuđen tolikom lepotom koja ga je okružavala. Među novim saznanjima kojima se njegovo mlado pamćenje hranilo, ona koja su se ticala umetničkih dela oko njega neće lako zaboraviti, u to je bio siguran.

Ali još nije znao kakve to veze ima s njim.

Kada su kasno uveče grupe posetilaca počele da napuštaju crkvu, užurbano zbog iznenadnog nevremena koje je pretilo, sakrio se u jednu od ispovedaonica. Nije znao kuda drugde da ide.

Vrata su bila zatvorena, svetla ugašena i samo su sveće osvetljavale prostor. Napolju je počela da pada kiša. Od tutnjave oblaka, vazduh unutar crkve je podrhtavao.

A potom se pojavio neki glas, odjekujući. „Dođi da vidiš, Markuse!“

Tako se zvao. Ipak, to što je čuo kako neko izgovara njegovo ime nije imalo očekivano dejstvo. Bio je to zvuk kao bilo koji drugi, ničeg poznatog nije bilo u njemu.

Markus je izašao iz skrovišta i počeo da traži čoveka kog je sreo samo jednom u Pragu. Opazio ga je iza jednog stuba: stajao je ispred bočne kapele. Bio je okrenut leđima i nije se pomerao.

„Ko sam ja?“

Čovek nije odgovarao. I dalje je gledao ispred sebe: na zidovima male kapele stajale su tri velike slike.

„Karavađo je naslikao ove slike od 1599. do 1602. 'Pozivanje', 'Nadahnuće' i 'Mučeništvo Svetog Mateja'. Moja omiljena je upravo ova poslednja“, i pokazao nadesno. Potom se okrenu ka Markusu: „Prema hrišćanskom predanju, Sveti Matej, apostol i pisac jevanđelja, bio je ubijen.“

Svetac je na slici ležao na zemlji dok je njegov ubica nad njim pretio mačem, spreman da ga probode nasmrtno. Prisutni su bežali užasnuti onim što će

Dečak od stakla

se desiti, praveći mesta zlu koje će se uskoro dogoditi. Matej, umesto da beži pred svojom sudbinom, širio je ruke, iščekujući oštricu mača koja će mu darovati mučeništvo i sa njim večnu svetost.

„Karavađo je bio poročan, posećivao je najpokvarenije i najrazvratnije delove Rima i često je za svoja dela inspiraciju nalazio u onome što vidi na ulici. U ovom slučaju, ubistvo... Ne primećuješ ništa?“

Markus je razmislio o tome na trenutak. „Svetlost.“ Unutar slike, svetlost je padala odozgo kao snop svetlosti reflektora. „Umesto da osvetli mučenika, obasjava dželatata.“

Ovaj drugi je blago klimnuo glavom i potom rekao: „Karavađo hoće da kaže da je na njegovom nedokučivom crtežu Bog vodio ruku ubice.“

„Zašto?“

„Zato što spas ponekad dolazi kroz zlo.“

„A kakve veze to ima sa mnom?“

„Neko ti je pucao u glavu u hotelskoj sobi u Pragu.“

Zvuk kiše postao je još jači, potpomognut odjecima u crkvi. Markus je znao da mu je čovek pokazao sliku s jasnim ciljem. Da ga navede da se zapita ko bi on mogao biti u tom prizoru. Žrtva ili dželat?

„Ostali u ovoj slici vide spas, ali ja uspevam da primetim samo zlo“, rekao je Markus. „Zašto?“

Dok je munja osvetljavala vitraže, čovek se smejaio. „Zovem se Klemente. Mi smo sveštenici.“

To otkriće snažno je uzdrimalo Markusa.

„Jedan deo tebe, onaj koji si zaboravio, uspeva da zapazi znake zla. Anomalije.“

Markus nije mogao da veruje da poseduje takav talenat.

U tom trenutku Klemente mu je spustio ruku na rame. „Postoji mesto na kojem svet svetlosti susreće svet tame. I upravo tu se sve dešava: u zemlji senki, gde je sve nepostojano, konfuzno, nesigurno. Ti si čuvar postavljen da brani tu granicu. Jer povremeno nešto uspe da prođe. Tvoj zadatak je da ga vratiš natrag.“

Sveštenik je pustio da se zvuk te rečenice stopi sa bukom nevremena.

„Pre mnogo vremena zakleo si se da niko neće saznati za tvoje postojanje. Nikada. Moći ćeš da kažeš ko si samo u vremenu koje protekne između munje i grmljavine.“

U vremenu koje protekne između munje i grmljavine...

„Ko sam ja?“ Markus se trudio da shvati.

„Poslednji predstavnik jednog religioznog reda. Ispovednik. Ti si zaboravio svet, ali je i svet zaboravio vas. Međutim, nekada su nas ljudi zvali lovcima na mrak.“

Vatikan je najmanja suverena država na svetu.

Ni pola kilometra kvadratnog u samom centru Rima. Širi se iza leđa Bazilike Svetog Petra, a granice su utvrđene snažnim zidinama.

Nekada je ceo Večni grad pripadao papi, ali od kada je Rim pripojen novonastaloj Kraljevini Italiji 1870, papa se povukao unutar ove male enklave, gde je i dalje mogao da sprovodi svoju vlast.

Budući da je samostalna država, Vatikan ima svoju teritoriju, narod i organe upravljanja. Njegovi stanovnici dele se na sveštena i svetovna lica, u zavisnosti od toga da li su se zamonašili ili ne. Neki žive unutar zidina, neki van njih, na italijanskoj teritoriji, i svakog dana idu i vraćaju se na radno mesto ili neku od brojnih kancelarija i resora, prolazeći kroz jedna od petora vrata na koja se može ući.

Unutar zidina postoji infrastruktura i usluge. Supermarket, pošta, mala bolnica, apoteka, sud koji sudi po crkvenom pravu i jedna manja elektrana. Čak postoji i helidrom i železnička stanica, ali njih koristi isključivo papa.

Zvanični jezik je latinski.

Osim bazilike, papske rezidencije i sedišta vlade, oblast malog grada zauzimaju izuzetno prostrani vrtovi i vatikanski muzeji, koje svakog dana posećuju na hiljade turista iz celog sveta, koji svoju turu završavaju diveći se nosom uprtim u čudesni svod Sikstinske kapele i Mikelanđelovu fresku *Strašni sud*.

Upravo tu počelo je vanredno stanje.

Negde oko šesnaest časova, dva sata pre zvaničnog zatvaranja muzeja, čuvari su ljubazno počeli da upućuju posetioce prema izlazu, bez dodatnog objašnjenja. U istom trenutku, u ostatku male države, svetovno osoblje bilo je zamoljeno da ode kući, van ili unutar zidina. Oni koji žive u Vatikanu ne smeju da se udaljavaju od kuće sve do nove naredbe. Ta preporuka odnosila se i na sveštena lica, koja su bila pozvana da se vrate u svoje privatne odaje ili da se povuku u jedan od unutrašnjih manastira.

Švajcarska garda, papina plaćenička vojska, čiji su članovi od 1506. godine bili regrutovani isključivo u katoličkim kantonima Švajcarske, dobila je naredbu da zatvori sve ulaze u grad, počev od glavnog – Kapije Svete Ane. Direktna telefonska linija bile su prekinute i bio je prekinut signal mobilne telefonije.

U osamnaest časova tog hladnog dana, gradska tvrđava bila je u potpunosti izolovana od ostatka sveta. Niko nije mogao da uđe, izađe ili da komunicira sa spoljašnjim svetom.

Niko osim dvojice koja su kroz Dvorište Svetog Damasija i Rafaelovu lođu krenuli u mrak.

Elektrana je prekinula isporuku električne energije u većem delu vrtova. Njihovi koraci odjekivali su u potpunoj tišini.

„Požurimo, imamo samo trideset minuta“, reče Klemente.

Markus je bio svestan da izolacija neće dugo trajati, postojala je opasnost da neko napolju postane suviše sumnjičav. Po onome što mu je prijatelj rekao, već je bila spremna verzija za medije: zvanični razlog tog karantina bila je generalna proba novog plana evakuacije u slučaju opasnosti.

Pravi razlog, međutim, mora da ostane poverljiv.

Dvojica sveštenika uključise lampe da bi ušli u vrtove. Zauzimaju dvadeset tri hektara, polovinu ukupne teritorije države Vatikan. Dele se na Italijanski, Engleski i Francuski vrt i u njima se nalaze botaničke vrste koje potiču iz svih delova sveta. Bili su ponos svakog pape. Mnoge pape su među tim biljkama šetale, meditirale i molile se.

Markus i Klemente prođoše putem oivičenim živom ogradom, koju su baštovani savršeno oblikovali, kao da su skulpture od mermera. Prođoše ispod velikih palmi i libanskih kedrova, praćeni zvukom sto fontana koje ukrašavaju park. Uvukoše se u ružičnjak koji je naručio papa Jovan XXIII, u kojem su na proleće cvetale ruže koje su nosile ime upravo tog pape sveca.

Izvan visokih zidina bio je saobraćajni kaos Rima, ali s njihove strane vladali su potpuna tišina i mir.

Pa ipak, to nije bio mir, smatrao je Markus. Bar ne više. Bio je upropašćen onim što se dogodilo tog istog popodneva, kada je to otkriveno.

Tamo gde su se dvojica ispovednika uputila, priroda nije bila pripitomljena kao u ostatku parka. Unutar zelenih pluća, naime, postojao je deo gde su drveće i biljke mogli slobodno da rastu. Dva hektara divlje šume.

Jedino održavanje u tom delu bilo je povremeno uklanjanje suvih grana, i upravo to je i radio baštovan koji je uključio alarm.

Dečak od stakla

Markus i Klemente počеше da se penju uz brdašce. Kada su stigli na vrh, uperili su lampe na udolinicu ispod njih, u čijem centru je žandarmerija – vatikanska policija – ogradila manji prostor žutom trakom. Policajci su već obavili uviđaj, a potom su dobili naredbu da napuste prostor.

Da bismo mi mogli da dođemo, reče Markus za sebe. Potom se približi granici označenoj trakom i pomoću lampe osvetli.

Ljudski torzo.

Bio je nag. Odmah ga je podsetio na *Belvederski torzo*, osakaćenu dži-novsku statuu Herkula, koja se čuva upravo u Vatikanskom muzeju i u kojoj je Mikelandelo našao inspiraciju. Ali nije bilo ničeg poetičnog u ostacima žene koja je pretrpela takav životinjski tretman.

Neko joj je potpuno odvojio glavu, noge i ruke. Ležali su na nekoliko metara, razbacani zajedno sa iskidanom crnom odećom.

„Znamo li ko je?“

„Časna sestra“, odgovori Klemente. „Iza šume postoji mali manastir“, reče pokazujući ispred sebe. „Njen identitet je tajna, to je jedno od pravila njenog reda. Ali verujem da to u ovom trenutku nije važno.“

Markus se nagnu ka zemlji da bi je bolje pogledao. Izrazito bela put, male grudi i polni organ bili su bestidno otkriveni. Plava i izuzetno kratka kosa, nekada prekrivena velom, sada je bila otkrivena na otkinutoj glavi. Plave oči, podignute u nebo kao da se moli. Ko si ti? – upitao je pogledom ispovednik. Jer postojala je sudbina gora i od smrti: umreti bez imena. Ko ti je ovo uradio?

„Povremeno, časne sestre šetaju šumom“, nastavio je Klemente. „Ovde skoro nikad niko ne dolazi i one mogu nesmetano da se mole.“

Žrtva je izabrala manastirsku osamljenost, pomislio je Markus. Zamonašila se da bi se izolovala od sveta zajedno sa ostalim sestrama. Da niko više ne vidi njeno lice. A postala je nakazno prikazanje nečije izopačenosti.

„Teško je razumeti izbor ovih časnih sestara, mnogi misle da bi mogle više da čine dobra dela krećući se među ljudima umesto što se zatvaraju između zidova manastira“, rekao je Klemente, kao da mu je čitao misli. „Ali moja baka je uvek govorila: *Ne znaš ti koliko puta su sestrice spasle svet svojim molitvama.*“

Markus nije znao da li da veruje u to. Koliko je on znao, sa smrću kao što je ova, ne bi se moglo reći da je svet spasen.

„Toliko vekova se ništa slično nije dogodilo“, dodao je Markusov prijatelj. „Nismo bili spremni. Žandarmerija će obaviti unutrašnju istragu, ali nema sredstava da bi se uhvatila u koštac sa slučajem kao što je ovaj. Nemaju sudskog lekara niti forenzičara. Nema autopsije, otisaka ili DNK.“

Markus se okrete ka njemu i pogleda ga. „Zašto onda ne traže pomoć od italijanskih vlasti?“

Prema ugovorima koji vezuju dve države, Vatikan je u slučaju potrebe mogao da se obrati italijanskoj policiji. Ali tu pomoć koristili su samo da bi proverili brojne hodočasnike koji su dolazili u baziliku ili da s vremena na vreme spreče sitne prestupe na Trgu Svetog Petra. Italijanska policija nikad nije prišla dalje od podnožja stepeništa Bazilike Svetog Petra, osim ako ne dobiju specijalni zahtev.

„Toga neće biti, već je odlučeno“, odgovori Klemente.

„A kako ću da istražujem u Vatikanu a da me niko ne primeti, ili još gore, otkrije ko sam?“

„I nećeš. Ko god da je ovo učinio, došao je spolja.“

Markus nije razumeo. „Zašto si tako siguran?“

„Znamo kako izgleda.“

Ispovednik je bio iznenađen odgovorom.

„Telo je ovde bar osam-devet sati“, nastavio je Klemente. „Jutros, veoma rano, sigurnosne kamere snimile su sumnjivog čoveka u vrtovima. Bio je obučen kao pomoćni radnik, ali izgleda da je ukrao uniformu.“

„Zašto on?“

„Pogledaj sam.“

Klemente mu pruži odštampanu fotografiju sa snimka. Čovek obučen u baštovana, delimično sakrivenog lica štitnikom kačketa. Belac, teško je odrediti godine, ali ima sigurno preko pedeset. Nosio je sa sobom sivu torbu preko ramena, na čijem se dnu nazirala tamnija fleka.

„Žandarmi su ubeđeni da je unutra bila mala sekira ili predmet sličan tome. Mora da ju je nedavno upotrebio, fleka koju vidiš verovatno je krv.“

„Zašto baš sekira?“

„Zato što je to jedina vrsta oružja koja se ovde može naći. Isključena je mogućnost da je uspeo da unese nešto spolja kroz sigurnosne prolaze, čuvar i detektore za metal.“

„Ali odneo ju je sa sobom da bi uklonio tragove, u slučaju da se žandarmi obrate italijanskoj policiji.“

„Pri izlasku je mnogo lakše, tad ne postoji kontrola. Osim toga, da bi neprimetno otišao, dovoljno je da se umeša u masu hodočasnika ili turista.“

„Vrtlarski alat...“

„Još uvek proveravaju da li nešto nedostaje.“

Markus je ponovo pogledao ostatke mlade časne sestre. Ne primećujući, jednom rukom stegnu medaljon koji je nosio oko vrata, onaj sa Svetim arhanđelom Mihailom koji zamahuje vatrenim mačem. Zaštitnik ispovednika.

Dečak od stakla

„Moramo da idemo“, reče Klemente. „Vreme je isteklo.“

U tom trenutku začu se neko šuštanje u šumi, približavajući se. Markus podiže pogled i ugleda četvoro ljudi kako dolazi iz mraka. Neke su u rukama nosile sveću. Pri slabijem svetlosti plamičaka, prepoznade grupu ljudi pokrivenih glavama. Preko lica su nosile tamnu tkaninu.

„Sestre iz manastira“, reče Klemente. „Došle su po nju.“

Tokom života su samo one mogle znati kako izgleda. U smrti su bile jedine koje su mogle da se pobrinu za njeno telo. Takvo je bilo pravilo.

Klemente i Markus povukoše se kako bi oslobodili prostor. Časne sestre se u tišini rasporediše oko jasnih ostataka. Sve su već znale šta treba da rade. Neke raširiše bela platna, druge sakupiše sa zemlje ostatke tela.

Tek tada je Markus zapazio zvuk, jednoglasni žamor koji je dolazio ispod velova. Litanija. Molile su se na latinskom.

Klemente ga uhvati za ruku i odvuče odatle. Markus ga je pratio, ali u tom trenutku jedna od sestara prođe pored njega. I tada je jasno čuo kako izgovara.

„Hic est diabolus.“

Đavo je ovde.

PRVI DEO

DEČAK OD SOLI